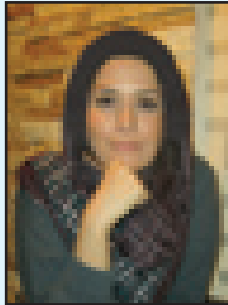

توسعه تورهای گردشگری پیاده گامی به سوی گردشگری پایدار

لیلی مقدس

(کارشناس مردم شناس)

نوید سعیدی رضوانی

(دکترای شهرسازی)

امکان پذیر است و با توجه به این که سعی می شود مسیرها کم شیب، کم پله و مناسب برای حرکت سالمندان و معلولان باشد حتی ناتوانان جسمی و حرکتی نیز می توانند، در برخی از آن ها شرکت جویند، معمولاً حداقل مدت انجام این تورها ۲ ساعت است و اغلب به صورت گروهی (معمولاً در قالب گروه های ۸ تا ۲۵ نفره) و با راهنما انجام می شود. البته امکان دارد که تور به صورت انفرادی و خود راهنما (Self guided) انجام پذیرد. بدین ترتیب که نقشه، اطلاعات و حتی دستگاهی با قابلیت پخش صوت یا تصویر به صورت امانت در اختیار گردشگر قرار می گیرد و گردشگر به تنهایی گشت را انجام می دهد. این نوع گردشگری، کمترین میزان آلودگی را ایجاد می کند، ارتباط بهتری را با جامعه محلی میسر می سازد، نقاطی که گردشگران آن ها را کمتر می شناسند، معرفی می کند و گردشگری "ایستا" یا "نقطه ای" را به گردشگری "مسیرمحور" و "پویا" تبدیل می کند و بدین ترتیب در رونق اقتصادی محورهای انتخاب شده برای گردشگری موثر است. ساختمان ها و فضای های مهم تاریخی - فرهنگی، یادمان ها، گالری ها، بازارها، موزه ها، رودها و ... از جمله نقاطی هستند، که می توانند در مسیر گردشگری قرار گیرند. این نوع گردشگری ارزان است، زیرا که بی نیاز از اجاره یا پرداخت کرایه برای خودرو است و در سلامت شخصی گردشگران نیز به دلیل پیاده روی نسبتاً طولانی موثر است. تقریباً تمام شهرهای توریست پذیر دنیا از چنین گشت هایی برخوردارند و موسسات انفعالی یا غیرانفعالی با اهداف تجاری یا فرهنگی نسبت به سازماندهی این تورها اقدام می کنند.

نمونه هایی از تورهای پیاده لندن

یکی از معروف ترین و قدیمی ترین تورهای پیاده، مربوط به شهر لندن است و شرکت "London walks" از مهم ترین برگزار کنندگان این نوع تورهاست، که در سال های ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹ در جشنواره های گردشگری به مدال طلا دست یافت. تورهای پیاده این شهر معمولاً ۲ ساعته است، برای افراد

"پایداری" مهم ترین ارزش در انجام فعالیت های بشری به شمار می آید. گردشگری که، به حفاظت از محیط زیست و کیفیت های محیطی کمک کند، به ساختارها و ایستارهای اجتماعی، فرهنگی جوامع میزبان احترام گذارد و تمامی دست اندرکاران آن از فرصت های درآمدزای پایدار بهره مند شوند، به عنوان "گردشگری پایدار" شناخته می شود. "تور گردشگری پیاده" که نوعی از "گردشگری فرهنگی" به حساب می آید، روشی است که به تحقق "گردشگری پایدار" کمک می کند. اما این نوع گردشگری به رغم گسترشی که در مناطق شهری توریست پذیر دنیا داشته، در ایران کمتر مورد توجه است و آن چه به عنوان تور گردشگری پیاده در کشور ما معرفی شده محدود به سفرهای پیاده گردشگری یا راه پیمایی های خارج از محیط شهری است. در این مقاله به معرفی این نوع از گشت های شهری پرداخته و راه کارهایی برای بهره گیری از مزایای آن در کشور ارائه می شود.

گشت های پیاده

"گشت های پیاده" یکی از ارزشمندترین روش ها برای درک و شناخت محیط است. مشاهده مکان ها موجب کسب اطلاعات جدید می شود و از بین نیازهای مختلف گردشگران (نظیر آرامش، آسایش، هیجان، تنوع و کشف) بیشتر به نیاز "کشف" پاسخ می دهد و از این جهت جذابیت زیادی دارد. گشت های پیاده، مانند گشت های سواره دارای برنامه، راهنما، مبدا و مقصد مشخص هستند، اما ویژگی مهم آن ها استفاده نکردن از خودرو و پیاده روی است. به همین دلیل در نقاطی از شهر به اجرا در می آیند که دارای تراکم مطلوبی از جاذبه های فرهنگی، تاریخی، اجتماعی، معمارانه و شهرسازانه هستند. "گشت های پیاده"، می تواند "موضوعی" یا "موضعی" باشد، به طور مستقل انجام شده یا در ترکیب با یک گشت اتوبوسی یا دریایی باشد، در سطح یک شهر برنامه ریزی، یا برای یک محله تدارک دیده شود. شرکت در گشت های پیاده برای همه سنین

بالتر از ۶۵ سال دارای تخفیف و برای کودکان زیر ۱۵ سال که همراه پدر و مادرشان هستند، مجانی است. این تورها در تمام طول سال حتی در هوای بارانی اجرا می‌شود. مبدا این تورها در یکی از ایستگاه‌های مترو و مقصد نیز چنین است، تا شرکت کنندگان بتوانند به راحتی در تور شرکت کنند و بعد از اتمام، به مقاصد دیگر برسند.

بخشی از این تورها، به عنوان "داستان‌های لندن" برگزار می‌شود و در آن‌ها بازدیدکنندگان به جاهایی برده می‌شوند که کمتر گردشگران به صورت انفرادی به آن مکان‌ها می‌روند، شعار این تورها "کشف جواهرهای پنهان شهر" است.

تورهای پیاده گروهی هدایت شده چستر "چستر" در انگلستان، شهری است که گنجینه‌های تاریخی زیادی از دوره "رمی"ها تا عصر ملکه ویکتوریا را در خود جای داده است، که از جمله می‌توان به بزرگ‌ترین آمفی تئاتر رمی در بریتانیا، کاتدرال (کلیسای جامع) باشکوه، حصار و دروازه‌های قرون وسطایی و بافت حفاظت شده ارگانیک، اشاره کرد. در این شهر موسسه‌ای دست به سازمان دهی تورهای پیاده زده، این تورها حداکثر ۲۵ نفره است، حداقل قیمت این تورها برای یک گشت ۹۰ دقیقه‌ای ۵۰ پوند و زمان تورها بین ۱/۵ ساعت تا یک روز کامل است.

گشت‌های پیاده موضعی و موضوعی تورهای پیاده موضعی

برخی از تورهای پیاده "موضعی" هستند و به عبارت دیگر هدف آن‌ها بازدید از یک موضع (محدوده) خاص است و نه

پی‌گیری یک موضوع خاص در سطح شهر یا محله، تور پیاده در مقیاس محله و مرکز شهر از این نوع به شمار می‌آیند.

الف) تور پیاده در مقیاس محله

تور پیاده نه تنها در مقیاس شهر بلکه در مقیاس محله نیز (اگر محله دارای جذابیت‌های لازم باشد) قابل اجراست، "محله هارلم" در نیویورک که یکی از متراکم‌ترین اجتماعات بشری است، یکی از نمونه‌های خوب در این زمینه است، اگر چه پیشینه قابل توجه آن به قرن بیستم باز می‌گردد، اما یکی از معروف‌ترین محله‌ها در بین محلات شهرهای بزرگ دنیا است و مرکز آفریقایی - آمریکایی ایالات متحده به شمار می‌آید. بازدید از "تئاتر آپولو" که اجراهای معروفی به ویژه در دهه ۱۹۶۰ در آن انجام شده، تماشای لوکیشن فیلم‌های پرطرفدار قدیمی، بازدید و عکس گرفتن از منزل شاعر پر آوازه نیویورکی "Langston Hughes" بعد از شنیدن شعرش در گوشه‌هایی که در اختیار بازدیدکنندگان قرار گرفته از جمله برنامه‌های این گشت پیاده است، که با هدف مرور تاریخ "هارلم" به‌ویژه در قرن اخیر سازمان دهی شده است. مدت انجام این تور ۳ ساعت از ساعت ۱ تا ۴ بعد از ظهر است و برای هر نفر ۳۹ دلار هزینه دارد. بهره‌گیری از ابزارهای چند رسانه‌ای (multimedia) در طی تور، از ویژگی‌های مهم آن است که موجب تسهیل ارتباط بازدیدکنندگان با موضوعات مورد مشاهده می‌شود.

ب) تور پیاده در مقیاس مرکز شهر

برخی از تورهای پیاده بر بازدید از مرکز شهر تاکید دارند. این مراکز؛ ساختمان‌ها، آثار و فضاهای بسیاری را که متعلق

به دوره‌های مختلف تاریخی هستند، در خود جای داده‌اند، هویت شهرها بستگی زیادی به ویژگی‌های این مراکز دارد و تقریباً هیچ بازدیدکننده‌ای وجود ندارد که دیدار از این مراکز را در برنامه گردشگری شهری خود ننگجاند. لذا برگزاری تورهای پیاده مرکز شهر می‌تواند جذابیت بسیاری برای گردشگران داشته باشد. در این زمینه دانشگاه کالیفرنیا جنوبی پیش‌قدم است و برنامه تور پیاده مرکز لس‌آنجلس را تنظیم کرده است. در این برنامه به تفکیک ۷ زیر منطقه‌ی مرکز شهر، مقاصد و مسیرهای گردشگری پیاده مشخص شده است و تمام نقاطی که از لحاظ هنری، فرهنگی، معماری، شهرسازی، تاریخی و اقتصادی حائز اهمیت هستند، در گشت تحت پوشش قرار می‌گیرند. این گشت غیر انتفاعی است و صرفاً اهداف فرهنگی دارد.

گشت دیگر مربوط به مرکز شهر، تور پیاده مرکز شهر "بوسن" آمریکاست. اغلب یادمان‌های تاریخی این شهر که در ۱۶۲۰ میلادی به‌وجود آمده‌اند در مرکز آن قرار دارد. مدت این تور ۲ ساعت و چهارشنبه‌ها از ساعت ۳ بعد از ظهر شروع می‌شود. هزینه آن برای بزرگسالان ۳۰/۷۸ دلار است و اگر از طریق اینترنت خریداری شود، ۵ دلار تخفیف به آن تعلق می‌گیرد.

تورهای پیاده موضوعی

بعضی از تورهای پیاده "موضوعی" هستند و بازدیدکنندگان را به بررسی سوژه‌ای خاص در خلال پیاده روی ترغیب می‌کنند، لذا این تورها خود را به بازدید از محدوده‌ای خاص مقید نمی‌کنند و در جستجوی موضوع تور، بازدیدکننده را به مسیرهای مختلف می‌کشانند. از جمله این تورها می‌توان به گشت پیاده "معماری برکلی" اشاره کرد که به وسیله موسسه میراث معماری برکلی (BERKELY ARCHITECTURAL HERITAGE Association) برگزار می‌شود. در هر گشت، هدایت‌کننده، مختصری از ویژگی‌های معمارانه هر ساختمان و گزیده‌ای از تاریخ منطقه را به گردشگران توضیح می‌دهد، علاوه بر این هر شرکت‌کننده یک بروشور ۲ برگی شامل نقشه، عکس از ساختمان‌های معروف هر دوره و معرفی مختصر آن‌ها، دریافت می‌کند.

دیگر تور جالب موضوعی، تور آشنایی با گونه‌های گیاهی شهر "در انگلستان است در این تور بازدیدکنندگان براساس نقشه‌ای که بر مبنای شناخت نواحی سبز تهیه شده است، به گشت برده می‌شوند و راهنمایان در مورد انواع گونه‌ها، شرایط پرورش و رشد آن‌ها توضیح می‌دهند.

نمونه دیگر "تورهای موضوعی" را می‌توان در شهر پاریس یافت. در این شهر که مقام اول در جذب گردشگر در دنیا را داراست، تورهای پیاده موضوعی متعددی وجود دارد که از جمله می‌توان به تورهای "انقلاب فرانسه"، "جنگ جهانی دوم" و "کداوینچی" اشاره کرد. در تور ۲ ساعته انقلاب فرانسه، بازدیدکنندگان با ساختمان‌ها و فضاهای مهمی که وقایع اصلی انقلاب فرانسه در آن‌ها یا پیرامون آن‌ها رخ داده است، آشنا

می‌شوند. که از جمله می‌توان به میدان "کنکور"، "مجلس ملی" و "زندان پاریس" اشاره کرد. راهنمایان آگاه، این تورها را هدایت می‌کنند و در هر مورد به سوالات بازدیدکنندگان پاسخ می‌دهند. هزینه این تور ۱۲ یورو است. در تور "جنگ جهانی دوم" نیز بازدیدکنندگان علاوه بر آشنایی با سایت‌های مهم مرتبط، شرایط زندگی در جنگ، نحوه مقاومت و فرایند پیروزی و آزادسازی پاریس را نیز درک می‌کنند.

نکته جالب در تور پیاده "کداوینچی" این است که مکان‌های مورد بازدید این تور براساس یک رمان و فیلم معروف با همین نام، تعیین شده است. از جمله هتل ریتز، باغ تیلوری، موزه لوور و کلیسای سن ژرمن. به عبارت دیگر علاقه‌مندان این رمان معروف می‌توانند از طریق مشاهده مکان‌هایی که داستان در آن رخ داده است، وقایع آن را بهتر درک کنند.

در شهر نیویورک نیز تورهای پیاده‌ی موضوعی جالب و متنوعی وجود دارد که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

* تور گانگسترها که به معرفی دسته‌های گانگستری دهه ۱۹۲۰ میلادی نیویورک اختصاص دارد.

* تور اقلیت‌ها که محلات اقلیت نشین یهودیان و

ایرلندی‌ها را معرفی می‌کند.

* تور "غذا" که به معرفی انواع غذاها و رستوران‌ها در این شهر می‌پردازد.

ترکیب تور پیاده و سایر اشکال گشت درون شهری برخی از شرکت‌های ارایه کننده خدمات "تور اتوبوسی" (Bus tour)، تورهای پیاده نیز (البته در ترکیب با تور اتوبوسی) ارایه می‌کنند. به این ترتیب که در ایستگاهی مسافران را پیاده و پس از انجام تور پیاده، در ایستگاه دیگری مسافران را سوار می‌کنند. از جمله در دوی، شرکت "Big Bus Company" چنین برنامه‌ای را تدارک دیده است.

بدین ترتیب هر روز ساعت ۱۱ صبح تا ۳/۳۰ بعد از ظهر، از ایستگاه ۳ که موزه دوی مجاور آن است، تور پیاده‌ای را که شامل بازدید از بازار قدیمی دوی، بازار پلافروشان، بازار ادویه و سایر مکان‌های دیدنی قابل پیاده‌روی دوی است، آغاز می‌کند و آن را در ایستگاه شماره ۶ که کنار بازار طلای دوی است، پایان می‌دهد. این ترکیب باعث می‌شود گردشگران از مزیت بازدیدهای سواره و پیاده به یکسان بهره‌مند شوند.

گاهی "تورهای پیاده" و "تورهای دریایی" با هم ترکیب می‌شوند. به این ترتیب که بخشی از برنامه به رودگردی یا دریاچه‌گردی اختصاص دارد و بخش دیگری نیز در یک جزیره یا در بخشی از شهر مجاور آب به‌صورت پیاده انجام می‌شود.

گشت های پیاده‌ی آموزشی و ورزشی

برخی از "گشت های پیاده" اگر چه ماهیت گردشگری دارند، اما برنامه‌ی آن‌ها به‌نحوی تنظیم شده است که به‌نوعی "کارگاه آموزشی" یا "کانون بحث و بررسی" تبدیل می‌شوند. برنامه‌ی "Shutter tour" که در طی آن گردشگران به‌عکاسی

از سوزه‌ها در مسیر گردشگری می‌پردازند و در مورد نتایج آن بحث می‌کنند، از این جمله است. تعداد شرکت‌کنندگان این تورها حداکثر ۸ نفر است تا امکان بحث و گفتگوی کافی وجود داشته باشد.

"گشت‌های پیاده‌ی گردشگری - ورزشی" نیز بیشتر برای ساکنان شهر برگزار می‌شود. بدین ترتیب که تورهایی به نام "walking holidays" در روزهای تعطیل برگزار می‌شود که ضمن حرکت در یک مسیر طولانی گردشگری همراه با راهنما، شرکت‌کنندگان، راهپیمایی طولانی و در مواردی همراه با نرمش و ورزش را تجربه می‌کنند، معمولاً تلاش می‌شود تا ساکنان، خانوادگی در این گشت شرکت کنند.

گشت‌های پیاده، دارای آثار و فواید متعددی از قبیل احیای نقش "انسان پیاده" در شهر و درک بهتر فضای شهری

دارد. این نوع تورها، باعث تقویت روابط اجتماعی گردشگران با ساکنان، رونق کسب و کار در امتداد مسیرهای پیاده گردشگری، بهبود محیط پیرامون مسیر گردشگری از لحاظ پاکیزگی، طراحی مسیرها، مبلمان شهری (به دلیل توجه بیشتر مدیریت شهری به این مسیرها) می‌شود و توسعه آن‌ها در شهرهای کشورمان توصیه می‌شود.

برگزاری تورهای پیاده، اقتصادی و سازگار با محیط زیست است، آلودگی در پی ندارد، برای همه گردشگران اعم از خارجی و داخلی جاذبه دارد و تمامی شهروندان هر شهر به‌ویژه جوانان می‌توانند در این بازدیدهای پیاده شرکت کنند و ارتباط بهتری با شهر خود برقرار سازند. بدین ترتیب می‌توان این نوع گردشگری را دارای ویژگی "پایداری" دانست و نسبت به ترویج آن اقدام کرد.

استفاده در این زمان توصیه می‌شود. آموزش راهنمایان این تورها از دیگر نکاتی است که باید برای زمینه‌سازی برای توسعه آن‌ها مدنظر قرار گیرد، زیرا ویژگی‌های راهنمایان این تورها متمایز از سایر گشت‌ها است. مهم‌ترین عامل در ترویج تورهای گردشگری پیاده، کیفیت مناسب و جذابیت‌های فضاهای شهری است. بدین منظور علاوه بر این که لازم است شهرداری‌ها به بهسازی خیابان‌ها، پیاده‌روها، پیاده‌راه‌ها و میدانیان بپردازند. باید با همکاری سازمان میراث فرهنگی، سازمان‌های مردم‌نهاد و با بهره‌گیری از مشارکت مردمی در حفظ آثار و یادمان‌های تاریخی بکوشند، تا بر اساس آن بتوان "مسیرهای گردشگری پیاده" جذاب و آموزش دهنده‌ای را طراحی کرد.

بسیاری از شهرهای ایران با توجه به بافت "اندام‌واره" سنتی (ارگانیک)، وجود آثار قدیمی و جاذبه‌های گردشگری در فواصل نزدیک و وقوع رویدادهای مهم سیاسی نظیر جنگ و انقلاب در آن‌ها، مستعد برگزاری تورهای پیاده گردشگری هستند، شناخت این شهرها و مشخص کردن شهرهای هدف در این زمینه ضروری است. برای برگزاری بهتر این تورها لازم است بعد از مطالعات مرتبط، مسیرهای گردشگری مشخصی در سطح شهرهای هدف تعیین و این مسیرها برای برگزاری تورها از لحاظ کف‌سازی، علائم و مبلمان شهری مناسب سازی شود.

با توجه به شرایط اقلیمی ایران و گرم بودن هوا (در برخی از ایام سال در ساعات روز)، و مساعدتر بودن هوا به هنگام شب، نورپردازی مناسب و آماده‌سازی این مسیرها برای

